

Åkerrikse

Crex crex

Åkerrikse er en kulturlanskapsart med kraftig bestandsnedgang som følge av mekaniseringen av jordbruket. Åkerrikse er en ansvarsart i vår kommune. En ansvarsart er en art hvor kommunen har en viktig andel av den norske forekomsten. At den overlever i vår kommune, er spesielt viktig for at den skal kunne overleve i Norge.



Foto: Gunnar Numme

BIOLOGI

Åkerrikse (*Crex crex*) er en fugl i riksefamilien. Fuglen er brun, 27-30 cm lang og veier 130-230 gram. Som navnet tilsier er åkerrikse tilknyttet åkeren. Fuktige enger og slåttemark har vist seg å være et foretrukket habitat, men den hekker også i kantsoner, kornåkere og raps/ryps-åkere.

Det er vanligere å høre åkerrikse, enn å observere den. Det latinske navnet på fuglen beskriver sangen, den roper ut karakteristiske raspende «krekks krekks» som kan høres vår og sommer i kulturmarka.

Åkerrikse spiser både insekter, planter og frø. Det er viktig at hekkeområdene har høy tetthet av insekter, sprøytemidler mot insekter har trolig negativ påvirkning på bestanden.

Åkerrikse er en trekkfugl som overvintrer i Øst- og Sørøst-Afrika. Den ankommer Norge fra midten av mai og trekker sørover igjen i august-september.

Fra slutten av mai legger åkerrikse egg i en grop på bakken omgitt av høy vegetasjon. Etter 3 uker med ruging klekkes 8—12 unger. Disse holder seg i nærheten av reiret til de etter ca. 35 dager er flyvedyktige.

ØVRE ROMERIKE KLIMA- OG MILJØFORUM

UTBEREDELSE OG BESTANDSSTATUS

Åkerrikse er vurdert til kritisk truet (CR) ifølge rødlisten fra Artsdatabanken. Tidligere var det en vanlig og tallrik fugleart i lavlandet i Norge, men på slutten av 1800- og begynnelsen av 1900-tallet gikk bestanden kraftig tilbake.

Bestandsnedgangen er knyttet til intensivering av jordbruket, med tidligere og synkron slått og bruk av maskiner istedenfor ljà. Naturlige hekkehabitat som gressbevekste elvedeltaer er samtidig truet av oppdyrking og nedbygging.

Syngende hanner er årlig kartlagt i Norge siden 90-tallet, da det var under 100 syngende hanner i året. Bestanden økte noe frem til 2003 før den igjen fikk en kraftig nedgang.

FORVALTNING

I regionen øvre Romerike er Åkerrikse en ansvarsart i kommunene Hurdal, Eidsvoll, Nannestad, Ullensaker og Gjerdrum.

Kommunene må sikre åkerriksens leveområder gjennom god arealplanlegging og informasjon til grunneiere, slik at disse vet hvordan de skal forholde seg hvis de har åkerrikse på eiendommen.

Tiltak:

- Slå jorden fra midten og ut for presse åkerriksen ut i kantvegetasjon.
- Økt kuttehøyde slik at egg og reir spares
- Utsatt/sen slått ved mistanke om hekking
- Bevare naturlige fuktenger, slåttemark og kantsoner mot vann og vassdrag

